

Spetsialne fond

Vabadussõja Tähistel

1936

Esimene aastakäik

ENAV
Riiklik Raamatukogu

SP-2920

Vastutav- ja tegevtoimetaja — kolonelleitnant O. Kurvits VR I/3

Väljaandja — Vabadussõja Mälestamise Komitee

5243

SISUKORD.

Artiklid.

Lhk.		Lhk.
	Lugejaile	1
	A. Tõnisson, kindralmajor. Narva Joaoru hävinemine Vabadussõjas	2
	R—ch. Narva lahing 1700. aastal	3
	E. Laaman, Uut Landeswehri sõja juhti- delt. A. Vinnigi ja kindral v. d. Goltzi värskemaid mälestusi	7
	Eesti vallavanemate protest Balti hertsogi- riigi loomise vastu	10
	Roman Müllerstein. Kooliõpilasena Narva lahingus ja sealt taandumisel	11
	A. Hermann. Punakomissari tabamas	14
	J. Saidlo, kapten. Teguvõimas kapral	14
	G. S. Bermond't ja tema avantüür 1919. a. sügisel	17
	R—ch. Puhkusel	18
	A. Brakel, res.-kapten. Haavatuna ja eva- kueerituna. . . . . Elamusi haiglates Va- badussõja päevil	19
	K. Uruala. Enamlaste veretööd Virumaal detsembris 1918. a. ja jaanuaris 1919. a. Kustas. Iseloomud	22
	Eesti iseseisvuse võitlusajastu (1917.— 1920.) kronoloogiat oktoobris	33
	Kaitseväe osade ja asutuste aastapäevad oktoobris ja novembris	34
	H. Stokkebi, major. Ühest „näitlikust õppe- tunnist“ Vabadussõjas	34
	J. Koov. Tallinna Kaitsepataljoniga Reola lahingus	35
	R. Rubach, kapten. Soome vabatahtlikud- suurtükiväelased Eesti Vabadussõjas	37
	Eesti saarestiku okupeerimine oktoobris 1917. a.	44
	Dr. Oskar Loorits. Mõned sõnad meie noorsoole	45
	Henrik Visnapuu. Vabadussõja algpäevilt. Kirjanik ja sõda.	46
	Arnold Süvalep (Schulbach). Valitsuse vo- linikuna idapiiril	48
	Jakob Saidlo, kapten. Vanameistri õnnetu päev	52
	V. Jakobson, major. Haaramisretk Vana- Kuuste mõisale	55
	H. Tulnola, major. Sekeldusi 3. Jalaväe- polgu esimeste relvade hankimisel	56
	O. Kurvits, kolonelleitnant. 1. detsember 1924. a. Ülevaade kommunistide riigi- pöördekatsest	59
	F. Mänd, major. Õppursõdur Herbert Leeman Vabadussõjas	67
	Eerik Toome. Rägavere lahingväljal	69
	Joh. Oder. Pilte punavägede sissetungist Virumaale	70
	J. Sõna. Esimesi kokkupuuteid punaste võimumeestega	73
	G. Matzen. Võru õppursõdureist Vabadus- sõjas	74
	H. Vellner Eesti sõjaväelaste koondamine N.-Venes 1918. a.	76
	J. Müllerson. „Kuuste parun“ landeswehr- lasi kimbutamas	84
	Eesti iseseisvuse võitlusajastu (1917—1920) kronoloogiat novembris	85
	N. Riiberk, kapten. Eelõhtul	87
	R. Rubach, kapten. Jõuluõhtul 1918. a.	90
	M. Raud. Jõuluõhtul 1919. a. Sõjatsensori mälestusi	91
	V. Jakobson, major. Vana-aasta õhtul Kaave ja Kurista mõisade all	92
	Juhan Jaik. Kahe koolitüdruku kirju päev Lõunarindel	93
	Henrik Visnapuu. Vabadussõja algpäevilt (Järg). „Põhja poegadel“ külas	96
	Joh. Semmiste. Vabadussõja alg Kagu- Eestis	98
	H. Vellner. Eesti Leegion Põhja-Venes	104
	M. P. Lipnik Gustav Parts Vabadussõjas Hengo Tulnola, major. Kurbi ja naljakaid meeleolu-kilde 3. Jalaväepolgu II pa- talionist	113
	A. Peel. Paar lugu tagalast	117
	A. Brakel, res.-kapten. Soomusronglastega dessandis	119
	H. Stokkebi, major. Õiseid seiklusi Lipno positsioonil	121
	Saksa okupatsioonivõimud Eesti vallavoli- kogu vangistamas	122
	M. Kont. Tartust taandumisel	125
	M. Tiido. Kaitseliidu algaegadelt	126
	V. Dampf. (O Sulg'i andmeil). Kuidas enamlaste miiniristlejad langesid ing- laste kätte	128
	E. Volker'i jutustuse järele E. T. Eel- post raudtee vahimajas nr. 155	129
	Sakslased eesti sõjavangidele saksa keelt õpetamas	131
	Eesti iseseisvuse võitlusajastu (1917— 1920) kronoloogiat desembris	132
	Rudolf Jakobson. Ühest käigust Räpina	135

Pildid ja skeemid.

Narva Joaoru linnaosa põlemine vaenlase suurtükitulest, 25. apr. 1919. a.	2	Meie Soomusrong nr. 2 Riias, Bermond'ti avantüüri likvideerimisel, oktoobris 1919. a.	17
1700. a. Narva lahingu mälestussammas	4	Meie soomusrongide kuulipildujate asukoht Riias, Düüna kaldal, Bermond'ti avan- tüüri likvideerimisel, oktoobris 1919. a. Kuulipildujad olid paigutatud maja nurgatorni. Maja on purustatud Ber- mond'ti suurtükiväe pommitamisest	20
G. Cederström'i maal. Võitjad ja võidetud Narva 20. nov. 1700 (skeem)	5	Meie soomusrongide suurtükitulega Ber- mond'ti avantüüri likvideerimisel, ok- toobris 1919. a., Riias, Düüna vasakul	
„Mis mäda, see kõduneb“	6		
Riias, 10. apr. 1918. a. Maakogus ettekan- tud Eesti vallavanemate protesti lõpp- kulg vallavanemate allkirjadega	9		
Meie soomusronglaste kaevikud Riias, Düü- na kaldal, Bermond'ti avantüüri likvi- deerimisel, oktoobris 1919. a.	11		
	15		

	Lhk.
kaldal, purustatud majad, milles asusid Bermondi kuulipildujad	21
Kuidas võltsitakse ajalugu. Lehekülg 1929. a. Leningradis ilmunud N. A. Kornatovski raamatust, kus enamlaste veretööd Rakveres on tembeldatud Eesti vägede veretööks Narvas. Pilt on üles võetud 17. või 18. jaan. 1919. a. Rakveres ja kujutab veretööde ohvreid peale ühishauast väljakaevamist	24
Rakvere Kontrevolutsiooniga Võitlemise Komisjoni (Tribunaali) ametlik kiri, kuhu on punase tindiga alla kirjutatud selle esimees S. Hansing, keda tuleb pidada Rakveres toimepandud veretööde peasüüdlaseks	25
Enamlaste tribunaali otsus Mõdrikus 9. jaanuaril 1919 tapetud T. Tiitso kohta Viru-Jaagupi kiriku sisemus enamlaste rahvamajana	30
I Soome Vabatahtlike Salga 2. poolpataraid Narvas, 19. jaanuaril 1919. a. Meie suurtükiväe asetus Krivasoo kaitsel 25. veebr. 1919 (skeem)	38
Põhja-Poegade Rüg.-di 3. patarei Kiisa talu juures 31. jaan. 1919. a.	39
Põhja Poegade Rüg.-di suurtükiväe retki (skeem)	42
Saksa dessantvägede maalesaatmine Saaremaal, Tagalahes, 29. (12. X) septembril 1917. a.	43
I. Diviisi Staap Kehra jaamas, meie vägede taandumisperioodil, detsembris	44
Eesti Ajutise Valitsuse esimene asukoht Vabariigi Ohvitseride Keskkogu kasiinos, pärast 11. nov. 1918. a.	47
Grupp Tallinna Kaitsepataljoni sõdureid 1919. a. alul	50
Veste „Vanameistri õnnetu päev“, illustratsioone (3)	51
3. Jalaväepolgu ohvitseride kogu otsus oma esimeste relvade kaitses	53, 54
1. dets. 1924. a. kommunistidelt äravõetud relvi	58
Kommunistide visatud pommit tekitatud auk põrandas, Kaitseministeeriumi majas	60
Kristiine heinamaa konspiratiivkorteris mässulistelt äravõetud esemed	61
Kommunistide pommi lõhkemisest purustatud üks Kaitseministeeriumi majas	62
Kommunistide 1. dets. 1924. a. riigipöörde katse ohvrid puusärkides, Kaarli kirikus Tallinnas	63
Kommunistide 1. dets. 1924. a. riigipöörde katse ohvrite matus Tallinnas	65
Herbert Leemann	66
Rägavere lahingu mälestusmärk	68
„Keba“ talu küün, Rägaveres, mille juures meie kuulipildujad avaldasid vaenlasele kõige ägedamat vastupanu	69
Kindral E. Pödder, Sisekaitse ülemena, Vabadussõja algpäevil revideerimiskäigul Tallinnas	69
Tallinna Kaitsepataljoni osa ülevaatusel Vabadusplatsil Tallinnas, enne pataljoni rindele minekut (14. jaan. 1919.)	71
Võru kooliõpilasi, Kaitse Liidu liikmeid, oma lipuga, pärast Saksa okupatsioonivägede lahkumist Eestist	73
Soomusronglaste „supisaba“ Lehtse jaamas murdelahingute ajal, jaanuaris 1919. a.	75
	77

	Lhk.
Soomusronglaste hommikune „tualett“, Aegviidus, detsembris 1919. a.	80
Meie suurtükid parandamisel sadamatehastes, Tallinnas	81
„Kuuste parun“ landeswehrlasi kimbutamas (illust)	84
Jõuluõhtu unistus . . . O. Sädek'i pliiatsijoonistus	89
Pärnu Ühistöö. Kingituste saatmine meie sõjaväele rindel	91
Pärnu „Ühistöölt“ saadetud kingituste toomine Kalevlaste Malevale, Mustjõel	93
Vabadussõja kangelasi Soomusrongil nr. 1 („Kapten Irv“)	94
„Põhjapojad“ „Väinämöisel“ Eesti rannikule lähenemisel	96
Kapten Erkki Hannula, Põhja-Poegade Rügemendi pataljoni ül.	97
Saksa okupatsioonivägede lahkumine Eestist.	99
Baieri prints Leopold Võrus. Prints kõnetab sakslaste poolt määratud bürgermeister Kestner'it, kelle kõrval v. Samson, Maakonna Valitsemise Komisjoni esimees	100
Kapten Jaan Kruus, Veie sõjaväest Eestisse tulekul	103
Eesti Leegioni organiseerijad Arhangelskis, novembris 1918. a.	105
Kalevlaste Maleva ohvitseri rindel alkapten J. Riisenbergi sünnipäeva pühitsemas	109
Meie 1. Jalaväerügemendi kaevikuid „Kuradimäel“, Venküla lähedal, 1919. a. hilissügisel	111
Grupp Soomusrong „Kapten Irv“ dessantmeeskonda kuuluvaid, jaanuari lõpul 1919. a.	112
3. Jalaväepolgu 6. roodu 2. poolroodu Viljandis 10. 1. 1919. a.	114
Meie soomusauto „Kalevipoeg“ Lõunarindel 1919. a. suvel	115
Eesti Punase Risti haiglaid Tallinnas	116
Tallinna Kaitsepataljoni allüksusi Tallinnas, Vene turul enne pataljoni rindele minekut (14. jaan. 1919. a.)	118
Tapa vallutamisel, 9. jaan. 1919. a., meie soomusronglaste kätte vangi langenud punaväelased	119
Saksa okupatsioonivõimude seadusevastase korralduse mittetäitmise pärast arreteeritud Krootuse (praegu Kõlleste) vallavanem V. Treffner ja vallavolikogu liikmeid	123
„Tiibas“. Kuidas Saksa okupatsioonitegelased tutvustasid Eestit	124
Kalevlaste Maleva telefonipunkt Pihkva all	126
„Kullavoor“ Komarovkas	127
N.-Vene miiniristleja „Avtrõil'i“ (hiljem meie „Lennuk“) langemine Inglise laevastiku kätte 27. dets. 1918. a.	129
Kapten Anton Irv Maaailmasõja ajal Austrias, Karpaatides, oma luurajate keskel	130
Eesti sõjavangide jaoks 1918. a. Saksa maal väljaantud Saksa keele õpperaamatu tiitelleht	131
Soomusrongide Divisjoni staabis märtsis 1919. a.	133
N.-Vene delegaadi M. Litvinov'i läbisõit läbi meie rinde Irboska juures, 16. nov. 1919. a., — kokkuleppe sõlmimiseks Eestiga vastastikkuseks pantvangide vahetamiseks	136